

Ольга Бабаніна

**СПЕЦИФІКА ПЕРСОНОСФЕРИ РОМАНУ
“ЗОЛОТІ ЛИСЕНЯТА” ЮЛІАНА ШПОЛА**

У статті досліджується експресіоністична манера зображення персоносфери і проблема двійництва у її трактуванні у мало знаному (бо на довгий час був вилучений з літературного процесу) романі “Золоті лисенята”.

Ключові слова: персоносфера, інтровертний тип психологізму, двійництво.

The article studies the expressionist style of the personosphere representation and the problem of its bifacial interpretation in the poorly known (as it was excluded from the literature process) novel “Golden foxes” (“Zoloti lysenyata”).

Key words: personosphere, introspective type of psychologism. phenomenon of twin-character.

“Звідки ми, хто ми, куди ми йдемо” — так називається одна з символічних картин французького художника Поля Гогена. Саме ці болючі питання на початку ХХ ст. гостро постали не тільки в культурі, а й у житті всього українського суспільства.

Естетичний феномен українського відродження початку ХХ ст. пов'язаний зі становленням нових віх у всіх сферах буття. Це доба трагедій і розчарувань, зменшення віри в раціональне, у здатність людського розуму докорінно змінити природу особистості й суспільний устрій. Це, нарешті, всеосяжна доба модернізму з його гетерогенністю і поліфункціональністю складників єдиного потоку культури.

Революційні події, хаос у країні, невпевненість людей у завтрашньому дні, зневіра породили нову особистість, людину з розколотою, роздвоєною — розтроюдженою психікою. Творчі пошуки цілої плеяди молодих прозаїків хоч і знаходилися на різних полюсах ідейно-естетичних шукань літератури 20-х рр., однак об'єдналися на основі характерних для цієї епохи принципів змалювання людини й світу в провідних творах. У межах імпресіонізму, експресіонізму, символізм-

му, неокласицизму й неореалізму, неоромантизму вони моделюють складну внутрішню драму, відтворюють динаміку внутрішніх змін Я героя. Тип звичайного персонажа, який панував у прозі ХІХ ст., втрачає свою роль. Натомість на передній план “виходить людина стражденна, бунтівна (навіть агресивна), рефлектуюча, втомлена (аж до депресії) і под., тобто з цілісним внутрішнім життям, яка перебуває у трагічній суперечності із зовнішнім світом” [1;3].

Яскравий приклад зразкового твору — роман “Золоті лисенята” Ю. Шпола, який є самобутньою сторінкою української романістики. Тема — історія невідомої політичної організації, її діяльність, ідеї та еволюція — показана в іронічному ключі. Її учасники плутано уявляють засади власної діяльності, тому змушені час від часу вести самі з собою диспути, щоб, принаймні, з’ясувати власну позицію. Конспірація досягає такого розмаху, що революціонери не знають навіть своїх колег, що призводить до низки непорозумінь. Окрім того, вся так звана діяльність, зрештою, не має жодного наслідку. Але осердям тексту є все-таки не політика, а особисті переживання героїв.

Проблеми людини і світу, їхнього взаємозв’язку і відчуження, внутрішнього конфлікту і трагедії стають центральними в романі, поглиблюють уявлення про духовний, психічний світ героя. Персонажів заґрунтовано на потоці свідомості — доскіпливому аналізі думок, асоціацій, вражень, спогадів, пов’язаних, насамперед, з динамікою переживань і емоцій. Прикметно те, що автор роману “Золоті лисенята” не просто наділяє кожного з героїв якоюсь емоцією, а саме тією, що характеризує його конкретний стан душі, виявляючи внутрішню домінанту психічної організації натури, специфіку підсвідомості й інтелектуальної сфери. Так, “Я-Івану” властиве захоплення, оптимізм, що межує з ейфорією і сполучається з ваганням; Кірці — афект, врівноваженість, самоаналіз; Мавці — пристрасть і байдужість; Мемові — розгубленість; Мандибулі — впевненість і спокій. Чи не в кожному розділі роману фігурує настрій як персонажів першого ряду, так і другого, що визначає тональність розповіді, служить камертоном подій. У відповідальних життєвих ситуаціях (і навіть — буденних) переважають у більшості героїв стани душевного розпачу, самосповіді, самозвітності; своєрідний пошук, який здійснює амбівалентна особистість; внутрішньої гармонії і цілісності, щоправда, недосяжної в умовах громадянської війни і розчакнутого суспільства. “...Я знов

узвся волочити в розбуджених спогадах далі свій шлях. Я почав шарити по всіх закутках обіспаних і обжитих двадцяти восьми з гаком літ тих яскравих моментів, що за ними кожна людина веде хронологію свого особистого життя. Звичайно, у кожного це відбувається на свій лад, а власне — залежно від уподобань, звичок, обставин, оточення і так далі... Я ж, як не загострював свою пам'ять, нічого, крім мого ідола і його непорочної правди-справедливості, в останню дату своєї хронології не міг вписати. Власне, це був жах. Бо ж прожити в нашу мінливу, зрадливу і нестійку епоху якихся добрий десяток літ, живлячись день через день стравою одного і того самого світогляду, для цього, справді, треба було бути або безнадійним дурнем, або ж занадто чесною людиною” [8; 162–163].

Прагнення до прекрасного, до світлого майбуття, картини якого з'являються лишень у мріях, мареннях та снах у таких героїв, як Мавка, Кірка, Мем, Я-Іван, терплять фіаско. Героїня роману, Мавка, тішиться казкою про золоте яєчко, в якій влучно характеризується типова особистість епохи: “І буде вона дівчина з синіми очима і русою косою. А коли виросте, то ніколи не знатиме свого справжнього місця, бо дві душі буде в тієї дівчини. *Одна душа золотого спокою і синього щастя, а друга душа — чорної колотнечі і червоної пристрасті. Так вона і буде між тими двома душами хилитися весь свій вік*” [8; 200]. Такою роздвоєністю, незбігом між мрією та дійсністю позначені всі герої роману. Авторське звертання до цього феномену наголошує, узагальнює його як певний закон, який впливає як на поведінку персонажів, так і на своєрідність їх внутрішнього світу, особливо жінок, що ділять свої почуття між різними чоловіками, в одного шукаючи “золотого спокою”, “синьої ніжності”, в іншого — “червоної пристрасті” [8; 470].

Подібна розколотість свідомості виявляється не тільки в інтимному, але й у соціальному житті героїв. Під час обмірковування доцільності революції, її рушійних сил, кожен з персонажів веде діалог-поєдинок, діалог-суперечку між двома “Я”, між звичними теоретичними засадами і практикою життя, в якому під сумнів поставлено сам факт активної дії і невизначеності, до чого вона приведе. І залежно від того, до якого висновку кожен доходить самостійно, починає змінюватись і свідомість та психіка. В кожного з шістьох головних героїв (**Я, Мем, Мавка, Кірка, Мандибула, Озон**) цей зламний момент відбувається

по-різному: у когось через самогубство і самовідродження (Я-Іван, Кірка), у іншого через самопожертву (Мем, Мандибула), а в декого через усвідомлення необхідності самореалізації (Мавка). “Але раптом її пройняла якась терпка іскра. Вона тріпнула вся, і легенький вогник свідомості зажеврив їй у очах... Всі муки, що за хвилину назад ще так люто її мордували, одразу ніби випарилися і щезли. Натомість у ній почало пробуджуватися химерне почуття якогось жалю до себе і каюття. Їй уже хотілося: кинутися на брук, впасти перед цією (як їй здавалося) певною себе, чистою, невинною святою юрбою і, обнявши її ноги, розітнути байдужу запону навислих хмар несамовитим криком болю й одчаю” [8; 259].

Якщо ж розглядати історію кожного з персонажів окремо, можна виокремити широку шкалу рефлексій, притаманну кожному з них. Це міні-образи, кожен з яких є носієм однієї провідної емоції. Що стосується цілісної картини, то шкала цих емоцій надзвичайно широка — від розсіяної уваги, непевності в собі до шаленої пристрасті; від невиразної, бо мінливої, рефлексії до медитативного навіювання; від неусвідомлених поштовхів душі до вибуху афективної енергії. Але жоден персонаж не постане як багатовимірна особистість на підґрунті однієї-єдиної притаманної йому риси характеру, чи, навіть, на основі емоції, найпотужнішої, але одиничної. Тому можна зробити висновок, що автор свідомо розклав особистість на окремі частинки великого паззлу, в якому водночас зливається свідоме й підсвідоме. На користь цього висновку говорить і загадковість героїв, утаємниченість їх поведінки, які засвідчені ще й формою своєї анонімності, підкресленою їх безіменністю, що заступаються псевдонімами. Відсутність портретів, територіальної означеності чи соціальної приналежності, розмитість конкретно-просторових деталей — такий топос їх дій. Вони всі є БІтер йго один одного, власне різними виявами одного “Я”, широко окресленого в романі.

Це “Я”, автоперсонаж, фігурує протягом твору “Золоті лисенята”. Про нього є незначні відомості — член невідомої запільної парторганізації, який шляхом просторового руху має знайти бойовий загін. У своїх блуканнях зустрічає дівчину, переживає пристрасть до неї, але мріє про Кірку — організаторку всього запілля. Так само і Кірка живе з товаришем Мандибулою, нібито тільки в партійних інтересах, але все одно відчуває потяг до нього. І мріє про Озона. Третя пара — Мав-

ка і Мем, — між якими виникають у край заплутані стосунки: Мавка з Озоном зійшлися на одному із завдань, проте її серце віддано Мемові. Недарма в кінці роману автор констатує химерність і плутаність пошуку пари і щастя, що виникають цілком стихійно і спонтанно: “До речі, для характеристики особистих відносин, що тоді утворилися поміж деякими окремими членами цього кола, слід зауважити, що Мавка любила Мема, але жила з Озоном, а Кірка любила Озона, але жила з товаришем Мандибулою” [8; 328]. Так трактується глибша проблема, ніж виникає внаслідок декількох мелодраматичних любовних трикутників: проблема подолання відчуженості, самотності людини, що особливо гостро постала в ХХ ст. Це і своєрідна втеча героїв від ідеї неминучої смерті, яку вони долають (чи вдають, що долають) бурхливістю еротичних візій і прагнень. Проблема сенсу буття прямо й опосередковано пов’язана з філософськими категоріями життя і смерті, свободи і несвободи. Всі герої ставлять собі питання — чи вільні вони у своєму виборі, зокрема — власної долі? З одного боку, в соціальному плані вони самореалізуються, займаючись важливою революційною справою, але постійно перевіряючи: чи все робиться так, як слід? При цьому залишається відчуття відірваності від реалій життя, тотальної ізоляції від самозаглибленості. Цим вони схожі на своїх європейських сучасників, на “втрачене покоління”, але тут проявляється особливість саме української літератури — невпинний оптимізм, який домінує і змінює традиційну кінцівку подібних романів, — у варіанті Юліана Шпола просто закінчується один етап і починається новий життєвий цикл. Але це бажане оновлення й особистий вибір. В особистому житті проблема свободи виражена по-іншому. Всі герої знають, чого саме вони прагнуть, але жоден з них не робить нічого, щоб досягти бажаного. І це теж особистий вибір.

У романі яскраво змальоване емоційне хитання на межі болючих крайнощів, притаманне героям. Але першим в екстремальні обставини, які змушують замислитися над сенсом буття, про своє місце у новому світі, потрапляє саме автоперсонаж — синтезоване “Я”, складене з ряду номінальних і реальних особистостей. Його свідомість проходить замкнене коло від захоплення, палкого кохання до захоплення вже у вимірі любові-ненависті. Аналогічний шлях проходять і свідомості інших героїв у стилі канон, властивому для пісенної творчості. Автор подає це на композиційному рівні: нарація у романі —

двопланова: розділи почергово віддані оповіді дійових осіб. Двоплановість виявляється і на рівні форм оповіді, в якій зійшлися розповідь від першої і третьої особи. Збіг обставин дає підстави ототожнювати героїв — “Я”, якого ледь не розстріляли, та Озона, який нібито загинув на завданні. Тим більше, що в нараційну стихію герої повсякчас включають переважно Озона. Якщо зважити постаті “Я” та Озона, “Я” видається конкретним та яскраво змальованим проти химерного Озона, який з’являється тільки у спогадах. Коли ж наприкінці роману виявляється, що це дві різні постаті, то видається вельми несподіваною ця нетотожність не тільки “Я” і Озона, але й включеності Мандибули до цього ряду персоносфери. Це єдиний персонаж, який має більш-менш окреслену зовнішність і особистісні характеристики. Він “кремезний”, “басейн принципальності... фонтан несподіваності” [8; 139]. Якщо об’єднати характеристики цих трьох осіб, отримаємо одну повноцінну особистість. Те саме і з героїнями — подібні риси поведінки та зовнішність, що припасовані до героїв-чоловіків. Отже, маємо справу не тільки з андрогінами, але і з різними виявами непересічної індивідуальності, яка обертається перед читачем різними гранями своєї особистості.

У романі “Золоті лисенята” постає новий тип героя — часто-густо безіменного, але з виразним тембром власного голосу і вільного у своєму виборі поведінки і вчинках.

Розвитку такого персонажа сприяє також і тип твору, повного загадок і напівтонів, які дають можливість читачеві домислювати та моделювати власний романний простір. “Текст” зображається як “світ”, а “світ як текст”. Твір подається не як готова річ, а як процес взаємодії художника з текстом, тексту з простором культури і соціальним простором, тексту з митцем тощо.

Для кращого розуміння героя, ситуації і імпліцитного змісту роману автор майстерно відтворює психологічний світ своїх героїв. Юліан Шпол створює характери без звичних характеротворчих засобів — портрета, інформації про героя (виховання, звички, освіта тощо), а використовує лише його активну соціальну позицію (участь у революційному запіллі), особливо ж потік думок і почуттів. Кожний з героїв постійно рефлексує, “одне почуття пов’язане з іншим, думки зчеплені з попередніми і в їхніх надрах виникають нові, а все разом — і думки, і почуття — з усталеними психологічними власти-

востями, що в свою чергу, переплітаються з якостями ідейними та моральними, котрі утворюють стрижень характеру” [7; 56]. Але не всі ситуації та рефлексії є головними для розуміння психологічного стану героя. Є типові моменти для кожного з них. Для того, щоб максимально доступно для читача розкрити ту чи іншу ключову емоцію, автор використовує не тільки зриму предметність світу (поетичні характеристики навколишнього середовища, описи мінливої зовнішності, конкретні дії), а й невидимий душевний процес (різноманітні метафори, які мають відношення до почуттів або станів душі).

Так, для Я-Івана основною емоційною домінантою є нещасливе кохання. На початку твору він зустрічає дівчину, в яку закохується, і майже одразу її втрачає: вперше — після зупинки потяга, вдруге — в Анівi під час арешту. Друге нещасливе кохання — Кірка. Це не спокійні і врівноважені почуття — це афект, захоплення, екстаз, інтенсивні, але короткочасні почуття. Автор навіть не називає їх, а тільки відтворює особливу структуру мовлення персонажа — напруженою, уривчастою, розірваною: “Згадується ще моє бентежне каяття. На самоті. Про себе. (Ми ж з нею не сказали ані слова!)” [8; 127]; “Проте вона ж мені зовсім не ворог! А... друг. Ні! Більше за друга. І більше за всіх можливих друзів” [8; 305]. Герой поринає у вир почуття з головою, намагається знайти своє щастя, але кожен раз замість блаженства відчуває тільки самотність. Уперше це закінчується важкою хворобою, вдруге — спробою самогубства. Але і те, і те є тільки метафорою духовного одужання, яке тісно пов’язане з роздвоєністю, про яку говорила Мавка: в Оксани він знайшов “червоної пристрасті”, у Кірки шукав “золотого спокою”. Тому і враження від кожної хвороби в нього різні: “хвороба ця походила від укусу звичайної собі воші і звалася несправедливо образливим для неї ім’ям тифусу...” [8; 290]. І “Власне ж, мені не треба було тоді нікуди тікати, ніде блукати і нічого шукати. Треба було... Я не міг ще сказати, що саме було “треба”. Але мені здавалося, що це... ясно” [8; 330]. Це “ясно” підкріплюється й іншими роздумами — з приводу своєї потрібності у житті, революції, сенсу існування тощо. Саме цим автор виявляє свій прихований намір: змусити героя визначити свою позицію у житті, знайти своє призначення, перейти від порожніх балачок до дії.

Тим самим пройнята і колізія життя Кірки — керівниці усього заплля. Вона займається дуже важливою справою: “Треба було тримати

зв'язок із провінцією, нав'язувати інформацію про життя інших запільних кіл, когось визволяти з в'язниці, комусь допомагати грішми і взагалі вертїтися в тому безладному колесі дріб'язків, що з них складається, якщо не все, то принаймні добра половина всякого запільного життя..." [8; 275]. Але чомусь вона невдоволена своїм життям. Її переповнюють найрізноманітніші емоції. Серед них є і нещасливе кохання, і пристрасть, як у Я-Івана, але у неї вони не є основними. Керуючись визначенням А. Нікіфорова, що "емоція викликає не образ предмета, а специфічне переживання людиною ставлення до явищ життя, пов'язане із задоволенням її потреб" [3; 11], можемо визначити за основну емоцію потребу Кірки у визнанні власної необхідності. Вона організує так все запілья, що його члени не здогадуються один про одного, змушує третіх осіб стежити за ними, — тримає всі відповідальні моменти в своїх руках. Бере участь у замаху на генерала, хоча боїться і не хоче цього. Слідує за юрбою робітників, відстоює свої позиції на їх зборах, іде визволяти когось з в'язниці — вся віддається революційній справі. Але поряд із цим звучать нотки самотності: "І що далі вона втиналась в дорогі рядки цих полинялих літер, то все дужче цвіли їй червоні плями спогадів на щоках. Бо ж вона тут відчула подих своїх перших радощів, своїх перших неповторних зітхань!" [8; 187]. Вона не може визначитись, для чого вона живе, — коханого вона втратила, революційна діяльність їх кола не запалює її більше, вона не впевнена у правильності своїх вчинків. Але єдина іскра, глобальне почуття єдності з народною масою пробуджує її знову до життя, дає новий напрямок для роботи. Отже, через показовий душевний злам автор показує і злам життєвий. Як і у попередньому випадку, ставить людину у кризову ситуацію для визначення її місця у космосі.

В екстремальні ситуації потрапляють усі герої: і Мавка, і Мем, і товариш Мандибула... Для кожного автор вигадує такі випробування, які стали б показовими саме для того чи іншого героя, дали б можливість відфільтрувати зайве і залишити його наодинці з вибором активної чи пасивної життєвої позиції.

У творі присутні і такі два герої, позиції яких визначені заздалегідь. Це Озон, який по відношенню до дії займає пасивну позицію. Про нього можна лише здогадуватися з реплікам інших дійових осіб. Інший персонаж — Оксана, в яку на початку твору закохався Я-Іван. У романі не описується її зовнішність, але автор декількома штриха-

ми (“*губи не знали штучної фарби*”, “*тремтливі вії*”, “*приємний, трохи приглушений, але глибокий голос*”, “*лагідний, зніяковілий погляд*”) розкриває риси, притаманні українській дівчині: не криклива, але хвилююча краса, ніжна сором’язливість, відчуття єдності з народом, готовність заради коханого піти на все, навіть на смерть. Повністю характер Оксани розкривається саме в ставленні до Івана. Вона, незважаючи на те, що герой з самого початку відкрито виражає до неї недовіру, згодна на все заради свого кохання і спільної справи. В неї найбільш активна позиція з усіх — вона уособлює той ідеал, якого так намагалися досягти інші герої. Вона знає, заради чого живе і вмирає.

Хоча Озон і Оксана другорядні герої, наявність їх у творі є дуже важливою: вони об’єднують усі сюжетні лінії в одну — з одного боку турбота за Озона (пригадаємо, що протягом всього роману маємо то-тожність/нетотожність Івана і Озона), з іншого — схожість історій Оксани і Мавки, але водночас їх розділяє полярність характерів. Це те саме двійництво, закладене на початку, — чиста, віддана Оксана і пристрасна, нестабільна Мавка, різні сторони однієї душі.

Оригінальність персоносфери роману “Золоті лисенята” вибудована на експресіоністичній манері письма Юліана Шпола. Як відомо, експресіонізм, який інтенсивно розвивався під дахом модернізму, сприяв активізації інтересу до внутрішніх психологічних станів людини, її моральних пошуків, намагання знайти своє місце у суперечностях складного суспільного життя. Бажання зазирнути “по той бік” свідомості (З. Фройд) або душі (Ф. Ніцше) охоплює не тільки філософів, а й представників експресіоністичного типу художнього мислення в літературі. “Програмові засади поетики експресіоністичного типу художнього мислення включають такі елементи, як невинний пошук істини, антиестетизм (акцентує підпорядкування форми змісту як основній художній цінності), авторове суб’єктивне інтуїтивне відчуття дійсності, візійність, пацифізм, протест проти суспільно-політичної кризи, трагізм, розчарування, а одночасно активізм, боротьбу за спокій і братерство між людьми тощо” [4;6].

Всі ці риси зустрічаються і у романі “Золоті лисенята”. Деякі виражені яскравіше, інші імпліцитно, але весь роман і представлений в ньому персоносфера побудовані на емоційних станах героїв. Думки персонажів просякнуті пошуком істини, вірного шляху, на пряму у житті, того недосяжного, але бажаного стану рівноваги, в

якому комфортно співіснують душа і тіло. Автор навмисне ставить героїв у незвичні обставини задля того, щоб розчахнута свідомість героя коливалася наче величезна амплітуда відчуттів — від низького до високого, від відрази до кохання, від життя до смерті. Такий спектр рефлексій багато в чому зумовлений авторським світовідчуттям — багато в чому роман є автобіографічним. Адже Юліан Шпол за часів встановлення радянської влади був головою революційного комітету, після того вів підпільну роботу. Потім почав творчий шлях. Але це були роки, коли не про все можна було говорити відкрито, й авторові довелося експериментувати із формою твору для того, щоб показати читачеві бунт вільнодумної людини проти безжального устрою (сама ідея запільної організації без певних ознак, за якими можна було б визначити її політичну спрямованість вже натякає на те, що “революціонери” могли належати до будь-якого напрямку, але всіх запільників єднає одна думка про необхідність змін), деградування народної маси. Так робітники та селяни, показані в романі, чи не зовсім втратили людське обличчя: безжальні селяни не допомагають Я-Івану, який опинився в скрутних обставинах, тому що бояться “революціонерів-розбійників”, але негайно мародерствують у будинку, коли відчувають, що залишаться безкарними; робітнича юрба неіндивідуалізована, порівнюється з пацюками; селянин, який доглядає корів на випасі, змушує малого чесати йому п’яти за недопалок. Логікою романної дії доводиться думка про ненадійність вирішення питань за допомогою зброї, бо кожний терористичний акт, який намагається влаштувати організація, кожна спроба озброєння закінчується невдачею. Але водночас Юліан Шпол показує не тільки, “проти” чого його запільники, а і “за” що вони. Всі вони намагаються досягнути рівноваги і гармонії у житті — в основному через любовні рефлексії і зачарування. Мають місце і буденні картини — похід у театр, чаювання на квартирі, — які так само свідчать про прагнення до спокою, розміреності, врівноваженості.

“Про послідовно експресіоністичну настанову роману свідчить те, що дійсність зображується крізь призму свідомості персонажа — це чи не єдина можливість споглядання за тим, що відбувається, себто йдеться про свідому деформацію картин дійсності, оперту на принцип суб’єктивної інтерпретації, тяжіння до абстрактного узагальнення, алегоричності, загостреної емоційності” [7; 74].

Але не тільки емоційне забарвлення є експресивною ознакою твору. Біблійні мотиви, які дуже часто зустрічаються у тексті, переплетені з фактами сучасності, репрезентують осмислений зміст існування людини в світі, пропагують універсальні вартості. Прикметно і те, що білійно-християнська символіка є віддзеркаленням української духовності.

Герої Юліана Шпола, як і персонажі експресіоністичних творів, намагаються осмислити своє життя, знайти місце в новому світі, проте трагічне відчуття невблаганної плинності, незбігу бажаного і дійсного веде до ще однієї проблеми — зруйнованих ілюзій [4; 12]. Так, абсолютно у всіх героїв роману “Золоті лисенята” відбувається різке розходження уявного і наявного, що найбільше позначається на любовних стосунках героїв. У романі постає любовний “багатокутник”: морально всі героїні відчувають потяг до одного чоловіка, але тілесно перебувають з іншим. Таким чином оприявнюється не лише мотив двійництва як особливого варіанту експресіоністичної проєкції особистісного Я внаслідок соціального перелому. З одного боку — тілесний потяг до одного чоловіка уособлює земну суть людини, її певну приземленість, з іншого — високі почуття до іншого, які можна розцінити як закодовані потенційні можливості. Цікаво, що це позначається тільки на героїнях. Герої-чоловіки ніби залишаються поза грою, присутні лише як необхідна константа. Образи жінок можна трактувати (за Дж.Тресідером) як уособлення захисниці, годувальниці, особи-носія життєдайної сили. Так експресивно і водночас символічно трактується образ України, яка розколота надвоє революційними подіями, уособленням і трагічним наслідком яких є громадянська війна між національними братами, що не милують згоду.

Отже, персоносфера роману “Золоті лисенята” є віддзеркаленням не тільки фізичного самопочуття людини у час розлому світу на буттєві крайнощі, але й духовного знецінення вічних гуманістичних істин, що обернулося емоційною розчакнутістю і почуттєвою неврівноваженістю кожного з персонажів, показаного через код інтровертного типу психологізму, прикметного для кращих зразків романістики епохи Розстріляного Відродження.

Список використаних джерел

1. Журба С. С. Художній світ української імпресіоністичної повісті 20-х років ХХ ст. [Текст]: автореферат дис. ... кан. філ. наук. НАН України / С. С. Журба. — Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. — К., 1999. — 19 с.
2. Мовчан Р. В. Український модернізм 1920-х: портрет в історичному інтер'єрі: Монографія. [Текст] / Р. В. Мовчан. — К.: ВД “Стилос”, 2008. — 544 с.
3. Никифоров А. Эмоции в нашей жизни [Текст] / А. С. Никифоров. — 2-е изд. — М.: Сов. Россия, 1978. — 271 с.
4. Петренко Л. Я. Поетика експресіонізму в українській літературі 20–40-х років ХХ століття [Текст]: автореферат дис. ... кан. філ. наук. НАН України / Леся Ярославівна Петренко. — Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. — Івано-Франківськ, 2008. — 26 с.
5. Романенко О. В. Концепція людини в українській літературі 20-х років (на матеріалі прози Г. Михайличенка, М. Хвильового, М. Івченка, В. Підмогильного). [Текст]: Автореф. дис. ... канд. філол. наук / О. В. Романенко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2002. — 21 с.
6. Савченко Ю. Рецензія на роман “Золоті лисенята” [Текст] // Критика. — 1929. — № 5.
7. Фащенко В. В. У глибинах людського буття: Літературознавчі студії [Текст] / В. В. Фащенко — Одеса: Маяк, 2005. — 640 с.
8. Шпол Ю. Вибрані твори / Юліан Шпол; Упорядкування, передмова, примітки та коментарі Олександра Ушкалова. — Київ: Смолоскип, 2007. — 531 с.